

6. АНАЛИЗ НА ОРГАНИЗАЦИЯТА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ В РЕГИОНАЛНИТЕ СЪОРЪЖЕНИЯ, ФИНАНСИРАНЕ И ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЦЕНИ ЗА УСЛУГИТЕ ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ В РСУО

В обхвата на настоящата разработка са включени отговорите на следните въпроси:

- ◆ Каква е същността на установената на територията на Регион Разлог организация за управление на отпадъците;
- ◆ Кои са основните постижения и предизвикателства на прилаганата организационна схема;
- ◆ Кои са източниците на финансиране на управлението на битовите отпадъци в РСУО;
- ◆ Какво е нивото и как се определя цената за услугите в общи регионални съоръжения за управление на отпадъците.

Информационно обезпечаване на анализа:

За извършване на анализа са използвани информационни източници на местно ниво, в т.ч.:

- Решения на Общото събрание на Регионалното сдружение;
- Договори с общински и други оператори, на които е възложено управлението на съответните съоръжения и техните финансови планове и отчети;
- Информация, набрана от административните и други структури на общините в Регион Разлог.

6.1. АНАЛИЗ НА ОРГАНИЗАЦИЯТА И ФИНАНСИРАНЕТО НА УСЛУГИТЕ ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ В РСУО

От 2012г. със Закона за управление на отпадъците са въведени конкретни изисквания и правила за създаването и функционирането на РСО, за да се подпомогнат общините за общо управление на битовите отпадъци, и особено за изграждането и експлоатацията на съоръжения за битовите отпадъци и подготовка и реализация на проекти с европейско и национално финансиране.

Общините, включени във всеки от регионите, определени с Националния план за управление на отпадъците, съгласно чл. 24, ал.1 от ЗУО, създават регионално сдружение. Регионалното сдружение е юридическо лице със седалище в общината, която е собственик на терена, върху който е изградено съоръжението за третиране на отпадъци. Съществен стимул за общините да преминат към регионален принцип на управление на отпадъците е разпоредбата на ЗУО, приета през 2010 г., съгласно която общините могат да получат финансиране на проекти в областта на управление на отпадъците от европейските фондове, държавния бюджет, Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДОС) към Министерството на околната среда и водите или други национални публични източници на финансиране само след създаването на регионално сдружение. Регионално сдружение Разлог е създадено на 05.11.2012г. с членуващи общини Разлог, Банско, Белица и Якоруда и председател – кметът на Община Разлог. Общото събрание на Регионалното сдружение е компетентно да взема решение относно въпросите, свързани с определяне на отделните съоръжения за третиране на отпадъци, структурата и развитието на Регионалната система за управление на отпадъци, възлагане на обществени поръчки и избор на доставчици и изпълнители по изграждането на елементите на регионалната система за управление на отпадъци, провеждане на процедури за избор на оператор/и на регионалната система за управление на отпадъците, приемане на инвестиционна програма за развитието на регионалната система за управление на отпадъците и относно собствеността на регионалното депо и/или на съоръженията за третиране на отпадъци. Регионалното сдружение за управление на

отпадъците, няма за цел да формира и не разпределя печалба, както и не придобива собственост. Неговата дейност се подпомага и осигурява от съответните общински администрации. Тези разпоредби на закона не ограничават правото на общините, участващи в Регионалното сдружение да създадат общо звено за подпомагане организацията и дейността на Общото събрание на Регионалното сдружение, с пропорционален финансов принос за неговата издръжка. С цел укрепване на капацитета на сдружението и изпълнение от звеното за организация на дейността и на други задачи /освен изпълняваните в момента организационни функции във връзка с Общото събрание на РСО/ е възможно въвеждане на нормативно изискване за определен финансов принос на общините. Целесъобразно е тези звена да организират възлагането на общи за региона прединвестиционни проучвания, разработване на регионални програми за управление на отпадъците, покриващи цялата РСУО и др. общи за региона проучвателни дейности.

Общините, включени във всеки от регионите, определени с Националния план, създават регионална система за управление на отпадъците, състояща се от регионално депо и/или други съоръжения за третиране на отпадъците на общините. Регионалната система за управление на отпадъците има за цел да постигне ефективно събиране, транспортиране и третиране на отпадъците, съобразно изискванията на ЗУО, както и изпълнение на задълженията по ЗУО на общините, при минимизирани съвкупни разходи. Собственик на Регионалната система за управление на отпадъците в проектния регион е Община Разлог. Партньори по проекта за изграждане на Регионална система за управление на отпадъците в Регион Разлог, са общините Банско, Белица и Якоруда. Общините ще ползват изградената инфраструктура на РСУО и доставеното към нея експлоатационно оборудване, с цел осигуряване на съвременна и екологосъобразна система за управление на отпадъците на регионален принцип. Изграждането на Регионалното депо за неопасни отпадъци на общините Разлог, Банско, Белица и Якоруда е възложено с договор № 269/17.06.2013 г., сключен въз основа на проведена открита процедура за възлагане на обществена поръчка. Общата стойност на възложената поръчка е 8877055.1 лева без ДДС. Финансирането на поръчката е осигурено със средства по ОП „Околна среда“ 2007-2013 г. въз основа на сключен ДБФП № DIR 5112122- C003/11.07.2012 г. С Допълнително споразумение №4 от 12.02.2016 г. към ДБФП е определен срок до 30.09.2016 г. за изпълнение и въвеждане в експлоатация на Регионалната система за управление на отпадъците в Регион Разлог. Съгласно Договор № 269/17.06.2013 г. срока за изпълнение на възложената поръчка е 110 календарни дни., т. е до 04.10.2013г.

На 22.06.2016г. с решение на ПУДООС се осигурява финансиране на довършителните работи чрез целеви средства от Закон за държавния бюджет на Република България (ЗДБРБ) 2016г., като усвояването им е поставено под условие дейностите да бъдат извършени и обекта въведен в експлоатация до 30.09.2016г., като нарушаването на този срок ще доведе до задължение на общината да възстанови отпуснатите средства по този транс. Поради неспазване на срока за изпълнение на договора и некачествено изпълнени строително-монтажни работи, Възложителят е развалил едностранно договора за обществена поръчка считано от 28.06.2016г. Предвид изложеното и с оглед поетото договорно задължение за изграждане на Регионалната система за управление на отпадъците в Регион Разлог до 30.09.2016 г., довършителните дейности по изграждане на обект Регионално депо за неопасни отпадъци на общините Разлог, Банско, Белица и Якоруда, са възложени чрез провеждане на процедура на договаряне без предварително обявление по чл.79, ал.1, т.4 от ЗОП. В резултат е сключен Договор № 421/15.08.2016г. за: „Изпълнение на довършителни дейности от етап 1 по изграждане на обект Регионално депо за неопасни отпадъци на общините Разлог, Банско, Белица и Якоруда” включващо Подобект: „Довършителни дейности от етап 1 по изграждане на обект Регионално депо за

неопасни отпадъци” и Подобект: „Управление на повърхностните води и доизграждане на дренажа на клетка 1”. На 02.11.2016г. официално е открита новата Регионална система за управление на отпадъците на Разлог, Банско, Белица и Якоруда. Изградена е клетка 1 с общ капацитет 50 601,87 тона, инсталация за компостиране на зелени отпадъци, клетка за временно съхранение на земни маси и пречиствателно съоръжение. Общата стойност на новоизградените съоръжения е около 12.8 млн.лв., от които 11.8 млн. лв. са безвъзмездно финансиране.

Депото се изгражда на етапи с цел реализиране на поетапно инвестиране и постигане на икономически достъпни за населението такси на депониране на неопасни отпадъци. В настоящия анализ са разгледани услугите, които предоставя РСУО Разлог на гражданите и бизнеса от общините в регион Разлог и планираните за предоставяне услуги, чрез прилагане на регионален подход за управление на отпадъците.

УСЛУГИ ПО СЪБИРАНЕ И ТРАНСПОРТИРАНЕ НА СМЕСЕНИТЕ БИТОВИ ОТПАДЪЦИ ОТ ПРЕТОВАРНИ СТАНЦИИ, ЕЛЕМЕНТИ НА РЕГИОНАЛНАТА СИСТЕМА ДО РЕГИОНАЛНОТО ДЕПО ИЛИ ДРУГА РЕГИОНАЛНА ИНСТАЛАЦИЯ ЗА ТРЕТИРАНЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

На териториите на четирите общини, участващи в Регион Разлог, са изградени и функционират системи за организирано събиране и извозване на битовите отпадъци. При изпълнение на ангажиментите, чрез възлагане на дейностите и сключване на договори с фирми или други лица, общините са длъжни да прилагат Закона за обществените поръчки или Закона за концесиите, чрез които се осигурява конкурентен подход и прозрачност на процедурата за избор на изпълнител на съответната услуга. Едно от условията за участие в процедурите на общините е кандидатстващите фирми да притежават разрешение или регистрационен документ по ЗУО за извършване на дейности по събиране, транспортиране, рециклиране и/или оползотворяване на отпадъци на територията на съответната община, и/или комплексно разрешително, издадено по реда на глава седма от Закона за опазване на околната среда. Общините от проектния регион използват подизпълнител (частни фирми) за извършване на дейностите по сметосъбиране, сметоизвозване, поддържане чистотата на териториите за обществено ползване, поддържане на паркове, зелени площи и озеленяване, зимно поддържане и снегочистване, избран по реда на ЗОП.

Друга възможност за избор на изпълнители за осъществяването на дейности с битови отпадъци е чрез общинското предприятие, което е специализирано звено на общината за изпълнение на местни дейности и услуги, финансирани от общинския бюджет и което се създава, преобразува и закрива с решение на общинския съвет. Общинското предприятие осъществява дейността си въз основа на правилник, приет от общинския съвет, с който се определят предметът на дейност, структурата, управлението, численият състав и правата и задълженията на предприятието по отношение на предоставеното му общинско имущество. Общинското предприятие е второстепенен разпоредител с бюджет. На основание чл.21, ал.1, т.8 от Закон за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА), чл.52 от Закона за общинска собственост (ЗОС) и чл.23, ал.2 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО) с Решение №256/Протокол №9 от 29.09.2016г. на редовно заседание на Общински съвет – гр. Разлог се създава общинско предприятие „Депо Разлог“. За нуждите на предприятието Община Разлог предоставя имот №000295, в м. „Кривасер“, земл. на с. Баня, Община Разлог, с площ 288 833 м² трайно предназначение за изграждане на Регионално депо за неопасни отпадъци, начин на трайно ползване: сметище, ведно с цялата изградена инфраструктура и подвижно оборудване и машини за експлоатация на депото.

Събраните отпадъци от организирани системи за сметосъбиране и сметозвозване в общините се транспортират до съществуващото депо за неопасни отпадъци в м. „Седръч“, чиято експлоатация ще бъде преустановена с въвеждане в експлоатация на новоизграденото Регионално депо, намиращо се в м. „Кривосер“, землището на с. Баня, Община Разлог. Управлението на отпадъците, постъпили на регионалното депо ще се извършва съгласно европейското и национално законодателство в областта на управление на отпадъците, спазвайки основните принципи и йерархия за постигане на устойчиво управление.

В Регионалната система за управление на отпадъците – регион Разлог не са предвидени за изграждане претоварни станции за отпадъци. Претоварните станции, които са елементи на регионалните системи за управление на отпадъците, се считат за целесъобразни, в случаите на значително количество генерирани отпадъци, както и значително разстояние от местата на тяхното образуване до регионалното депо или до друга регионална инсталация за третиране на отпадъците, където трябва да бъдат транспортирани.

УСЛУГА ПО СЕПАРИРАНЕ И СОРТИРАНЕ НА РЕЦИКЛИРУЕМИ ОТПАДЪЦИ ЧРЕЗ РЕГИОНАЛНИ СЪОРЪЖЕНИЯ

Един от основните екологични проблеми в световен мащаб е все още непрекъснато нарастващото количество на генерирани отпадъци. Събирането и извозването им до специално предназначени за тази цел места, както и тяхното депониране, се оказва неефективен метод за справяне с този проблем. Предварителното им сортиране е основата за вторичната преработка на отпадъците с различен произход и съдържание. Сепарирането има за цел разделянето на отпадъците на рециклируеми материали според състава си. Черните и цветните метали, пластмасите и хартията, например, съхраняват своите качества след преработка и по този начин могат да бъдат използвани като суровина.

На Регионалното депо е отредена площадка за сепариране на битовите отпадъци постъпващи на територията на депото от четирите общини. Предвидена е следната технологична линия за сортиране на твърдите битови отпадъци. Постът за приемане на ТБО, представлява площадка за разтоварване на превозните средства натоварени с твърди битови отпадъци. Сметосъбиращите камиони, превозващи твърдите битови отпадъци подхождат на заден ход към вратата пред приемната площадка и се разтоварват в ограденото за това място за прием на твърдите битови отпадъци. Пространството за прием е заключено между основното хале и навеса за балирани отпадъци. Сортираните (сепарирани) твърди битови отпадъци ще се подават в гърловината на балиращата машина С балиращата машина ще се извършва пресоване (балиране) на сортираните твърди битови отпадъци. Пълните контейнери със сортирания битов отпадък за рециклиране стъкло и метали се изтеглят от клетките под работните площадки механизирани с камион с мултилифт система за натоварване, и ще се изнасят извън производственото хале, където ще се складира временно на обособените площадки или под обособения за това навес.

Към настоящия момент не е изградена сепарираща инсталация на регионалното депо. Предвижда се изграждане на такава, като Регионалното сдружение Разлог ще кандидатства за финансиране. Въвеждането в експлоатация на сепарираща инсталация, като елемент от Регионалната система за управление на отпадъците в Регион Разлог, ще спомогне за постигане на поставените цели за рециклиране и намаляване на количествата депонирани битови отпадъци.

УСЛУГИ ПО ТРЕТИРАНЕ НА РАЗДЕЛНО СЪБРАНИ БИООТПАДЪЦИ НА ОБЩИ РЕГИОНАЛНИ СЪОРЪЖЕНИЯ

Компостирането е екзотермичен процес, при който органичните субстрати се подлагат на аеробна биодegradация от смесена микробна популация, в условията на подходяща температура и влажност. В процеса на биодegradацията, органичният субстрат претърпява физично и химично превръщане, с образуването на стабилен хумуфициран краен продукт. Този продукт е ценен за селското стопанство, като органичен тор и като средство за подобряване на структурата на почвата. Хумуфицираните продукти бързо влизат в равновесие с екосистемата, която са внесени и не предизвикват сериозни нарушения в нея, като това се наблюдава и при внасяне на непреработени органични отпадъци. Сред отпадъците, които се компостират спадат хетерогенни битови отпадъци (смес от органични и неорганични компоненти), хомогенни фекални маси от животинските ферми, отпадъци от растениевъдството, активна кал и др. В процеса на компостиране органичните вещества преминават в по-стабилна, по-проста форма, отделя се CO_2 и H_2O , температурата се повишава. В естествени условия биодegradацията протича бавно на повърхността на земята, при температура на околната среда и предимно аеробно. Естественото разлагане на органичните компоненти може да се ускори, ако преработваният субстрат се събере на купчини, което позволява да се съхрани част от топлината отделяна при ферментациите. Именно този ускорен процес е компостиране. Органичните отпадъци с промишлен, селскостопански или битов характер съдържат смес от захари, белтъци, мазнини, хемицелулози, лигнин и неорганични соли с широко вариране на съдържанието, което определя и различно време на разграждане на отделните компоненти. Чрез компостиране се цели възстановяване на микробната активност на отпадъците, намаляване на потенциалните вреди, които могат да бъдат нанесени върху околната среда. Чрез компостирането се създава предпоставка за възвръщането на голяма част от отпадъците в естествения кръговрат на веществата. Недостатък на всички методи за компостиране е, че високомолекулните вещества трябва най-напред да се хидролизират по ензимен път. Друга слабост е, че поради липса на водна среда дифузионните процеси са значително забавени. Това определя голямата продължителност на компостирането.

Поради липса на изградено съоръжение и осигурена инфраструктура на територията на общините в Регион Разлог не е извършвано разделно събиране на битови биоразградими отпадъци и биоотпадъци. С въвеждане в експлоатация на Регионалното депо на територията му е изградена самостоятелна площадка за уиндрю компостиране¹, където на биологично третиране ще се подлагат събираните от четирите общини зелени отпадъци. Към инсталацията за компостиране се предвижда комбиниран навес за позициониране на мобилната мелачка (дробилка), мобилното сито и обособен сектор за готовия компост.

Предвижданията са крайният продукт (компост) от компостираните на депото растителни отпадъци да се използва за заместител на хумус при бъдещата рекултивация на клетките на депото, както и при рекултивация на площите от закритите минно-добивни предприятия в Област Благоевград. Преди употребата на компоста, за каквато и да е цел е необходимо да се извършва изпитване на продукта, посредством аналитични измервания и методи в акредитирана лаборатория, при спазване на реда и изискванията на Наредбата за разделно събиране на биоотпадъците и третиране на биоразградимите отпадъци. Въз основа на резултатите за качеството на компоста, получени от изследването, и изготвен от него доклад по чл.25, ал.3 от Наредбата, се определя допустимостта или изключването на една или повече области на употреба на компоста.

¹ Съоръжение за компостиране уиндрю, представлява проста аеробна система, където органичните и градинските отпадъци се компостират в триъгълни редици - уиндрюус

Компостиращата инсталация е изградена при изграждане на Етап 1 от Регионалното депо за неопасни отпадъци на Регион Разлог, което е част от проект DIR-5112122-12-80 „Изграждане на регионална система за управление на отпадъците в регион Разлог“. Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013г.“, като партньори са общините Разлог, Банско, Белица и Якоруда. Стойността на проекта е около 12.8 млн.лв., по договор за безвъзмездна финансова помощ (ДФП) № DIR-5112122-C003. Тъй като инвестиционните дейности, не са завършени в срока на действие на договора е отпуснато допълнително финансиране от ПУДООС.

ДЕПОНИРАНЕ НА БИТОВИ/СТРОИТЕЛНИ ОТПАДЪЦИ НА РЕГИОНАЛНОТО ДЕПО

Експлоатацията на Регионалното депо се извършва от общинско предприятие „Депо Разлог“, създадено, съгласно Закона за общинска собственост с Решение №256/29.09.2016г. на Общински съвет Разлог. Изградената клетка 1 на Регионалното депо за депониране на неопасни отпадъци ще започне да се експлоатира след приемане на Етап I с акт №16. На основание Заповед №386/28.11.2016г. на 08.12.2016г. е извършена проверка на място и по документи по изпълнение на условията от Комплексно разрешително №519-НО/2015г. на Община Разлог за мерките за предотвратяване, намаляване или ликвидиране на значителните вредни въздействия, заложи в Закона за опазване на околната среда, другите специални закони и подзаконов актове от екологичното законодателство. Не са констатирани несъответствия с екологичното законодателство. В резултат от извършената проверка е съставен Констативен протокол №56-02/08.12.2016г.

Депонирането ще се извършва в следната последователност:

1. В началото на всеки работен ден отговорникът на депото дава указания на оператора на техниката за експлоатация на депото за мястото и височината на депониране въз основа на работната карта;
2. Сметовозните машини ще разтоварват отпадъците чрез специално изградени рампи, до които ще достигат по обслужващия път, минаващ по короната на дигата;
3. Прибутване с булдозера (компактора) на разтоварените отпадъци до мястото им за депониране;
4. Разриване на отпадъците и уплътняването им на слоеве 0.20 – 0.50 м. След уплътняване височината на отпадъците се намалява около 2 пъти;
5. При достигане на височина от 1.80 м уплътнени отпадъци следва изолацията им с почва с дебелина 0.20 м. Почвата за изолация на пластове отпадъци се съхранява на депото за земни маси и ще се доставя със самосвал. Откосът на депонираните отпадъци е 1:3 даващ възможност за движение на булдозера по него. След запълване на участъците в цялата клетка, уплътняване и засипването им с пръст се преминава към следващото работно ниво и т.н. до достигане на проектната кота на депониране.

Технологията на депониране на отпадъците, обхваща процедурите по приемане, диспечеризация, вътрешен транспорт и полагане на отпадъците в клетките.

Приемане на неопасните отпадъци, диспечеризация и вътрешен транспорт

Експлоатацията (запълването с отпадъци) на депото започва от клетка 1. При навлизане в депото сметовозните коли се регистрират по вид и количество на отпадъците и насочват в зоните за разтоварване, като стриктно се спазват вътрешните правила за движение в депото. Технологията на депониране се води по предварително съставен оперативен план. Поради сложната форма на депото то е разделено на правоъгълни, трапецовидни и триъгълни участъци, които последователно се запълват от горе на долу в хоризонталната

плоскост и послойно на последователни стъпала с височина 2.0 м във вертикалната плоскост. В самия работен участък последователно в план и височина се оформят ежедневни микроклетки. Разтоварените от сметоизвозните автомобили твърди битови отпадъци се разстилат и уплътняват с помощта на тежък компактор на пластове от 30 до 50 см, при което по-едрите фракции се разрушават и същевременно се осъществява уплътнение на отпадъците. След достигане на проектната височина на пласта, уплътнени отпадъци (1.80 м), следва полагане на междинен изолационен слой земни маси или дребни фракции строителни отпадъци с мощност 0.20 м. След междинната изолация (запръстяване) започва оформянето на следваща микроклетка, като дейността се повтаря до изчерпване на полезната площ на локализираната функционална зона (работен участък). За запръстяване се използват подходящи земни маси от изкопните работи за оформяне на котлована на депото, „излишни“ земни маси от изкопни работи в населените места или дребни фракции строителни отпадъци с мощност 20 см. Ежедневното запръстяване има за цел предотвратяване разнасянето на леки фракции от битов характер, ограничаване разпространението на неприятни миризми, развитие на насекоми и гризачи, както и възникването на пожари. Депонирането на всеки следващ пласт отпадъци започва едва след като е завършен изцяло първият работен хоризонт (пласт) и е уплътнено запръстяването. Паралелно с натрупването на отпадъците се надзиждат газовите кладенци и ревизионните шахти на дренажната система за инфилтрат. При депониране на отпадъците в работния участък на депото се следи наклона на откосите да не бъде по-голям от 1:3. За осигуряване на вътрешна стабилност на отпадъчното тяло, отпадъците с по-високи якостни и деформационни характеристики се насочват към периферията (откосите) на депото, с цел предпазване от допълнителни напрежения в следствие на диференциални слягания извън допустимите граници.

Полагане на неопасните отпадъци

Отпадъците се полагат в дадена клетка на сектори с площ, определена с оглед постигане на дневен работен хоризонт от 2.0м (отпадъци 1.80м + запечатващ слой 0.20м). Така се постига: по - бързо преминаване в уплътнените отпадъци от аеробни в анаеробни условия за разграждането им; предотвратяване разнасянето на леки фракции отпадъци от вятъра; предотвратяване възможността за контакт на птици и животни с уплътнените отпадъци. Почвата за изолация на отделните работни хоризонти се съхранява на депото за земни маси разположено южно от клетките и ще се доставя със самосвал. По време на депонирането на отпадъците за по-лесно уплътняване и за създаване на оптимални условия за по-бързо преминаване от аеробни в анаеробни условия в тялото на депото, както и за намаляване на количеството на инфилтрата в ретензионния резервоар, се предвижда оросяване на клетките в експлоатация. Подаването на инфилтрат в сметищното тяло се извършва от помпената шахта чрез помпа по напорен тръбопровод и подвижни крила с маркучи и оросители. Участъкът за оросяване (поле за оросяване) се избира от оператора на депото така, че да не бъде изложен на риск персоналът, работещ в момента. Контролирането на подаването на инфилтрат за оросяване става по ниво. Запълването на клетка 1 продължава до достигане на проектните коти на крайното запълване, като успоредно с отпадъците се изграждат и газовите кладенци. При достигане коти корона на ограждащите диги, отпадъците се депонират със странични откоси 1:3. Откосите се покриват със слой пръст с дебелина 0.20 – 0.30м. В последния работен хоризонт, с достигане на проектните коти, отпадъците се оформят, като се допуска натрупване с надвишение от 1.00 м. Това се прави с оглед, след окончателното завършване и изпълнение на горния изолиращ екран, и възможните слягания, депото да достигне предвидените в проекта коти. След достигане котата на максимално натрупване и преоткосиране, и оформяне на отпадъчното тяло под формата на купол, се пристъпва към рекултивация на оформеното отпадъчно тяло.

ТРЕТИРАНЕ НА УТАЙКИ ОТ ПСОВ НА НАСЕЛЕНИ МЕСТА В ОБЩИ СЪОРЪЖЕНИЯ

В резултат на правилното прилагане на Националния стратегически план за управление на утайките от ГПСОВ на територията на България за периода 2014-2020 г се очаква: намаляване на количеството депонирани утайки и свързаните с тях негативни въздействия върху околната среда; повишаване на ресурсната ефективност от използването на утайки като органичен ресурс и принос към енергийната ефективност чрез оползотворяване на утайките за производство на електроенергия. Очаквани екологични ползи са и оптимизирането на цялостните разходи по управлението на утайките и услугата за водопотребление като цяло, както и прилагане на съвременната политика по управление на отпадъците, в т.ч. на утайките от ПСОВ, съгласно европейското и националното законодателство.

На територията на Регион Разлог всички въведени в експлоатация пречиствателни станции се експлоатират от „ВиК“ ЕООД Благоевград. Основен метод за обезвреждане на утайките от ПСОВ е тяхното депониране. Съществуващите в момента възможни варианти за оползотворяване или окончателно обезвреждане на утайки от отпадъчни води в региона се свеждат до: оползотворяване върху земеделски площи и за рекултивация на нарушени терени. Независимо от начина им на оползотворяване, съгласно българската наредба производителите на утайки са длъжни да ги третират по методи, които осигуряват условия за приключване на ферментационния процес. Целта е, ограничаване отделянето на неприятните миризми, както и предотвратяване разпространението на патогенни организми. Изпитванията трябва да се извършват в акредитирани лаборатории, а използваните методи за вземане на проби, да бъдат унифицирани с европейските стандарти за качество на утайките от пречиствателни станции.

За достигане на заложените национални цели, а именно до края на 2016 г. рециклирането и оползотворяването да достигне 55%, 60% до края на 2018 г. и 65% до края на 2020 г. Енергийното оползотворяване - 10% до края на 2016 г., 20% до края на 2018 г. и 35% до края на 2020 г. е необходимо да бъдат предложени иновативни и технико-икономически изгодни решения за третиране и оползотворяване на постоянно нарастващите количества утайки от ПСОВ. За постигане на тези цели е необходимо съвместно ВиК операторите, подкрепени от общините в отделните области да вземат решения на регионално ниво за третиране на утайките от ПСОВ. За финансиране, с цел изграждане на необходимите съоръжения и технологии е възможно кандидатстване за получаване на европейски средства по линия на Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020“ приоритетна ос „Води“.

СХЕМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Рамковата директива за отпадъците (2008/98), съответно ЗУО, оперират както с принципа „Замърсителят плаща“ (чл. 14), така и с принципа за „Разширена отговорност на производителя“ (чл. 8), които взаимно се допълват.

Принципът „Замърсителят плаща“ е заложен в Договора за създаване на Европейската общност (чл.174). Този принцип във връзка с отпадъците изисква:

- причинителят и притежателят на отпадъци да ги управляват по начин, който гарантира висока степен на защита за околната среда и човешкото здраве;
- причинителите на отпадъци да поемат отговорност за отпадъците си;
- разходите за опазване на околната среда и човешко здраве, свързани с образуването и третирането на отпадъците, трябва да бъдат отчитани при определяне цената на продуктите и услугите;

– разходите за третиране и транспортиране на отпадъците са за сметка на причинителите и притежателите на отпадъците.

Принципът „**Разширена отговорност на производителя**“ (РОП) е екологичен принцип, който се прилага като съвкупност от мерки с цел намаляване на общото въздействие върху околната среда от даден продукт и въвежда задължения и отговорности за производителя на продукта по време на целия му жизнен цикъл за: ограничаване на съдържанието на опасни вещества, обратно приемане, предотвратяване на отпадъците и повторна употреба, рециклиране, оползотворяване и обезвреждане на отпадъците, получени в резултат на употребата на продукта. В съответствие с този принцип, производителите на продукти трябва да поемат отговорност, включително за финансирането на:

- проектиране и разработване на продукти, които подлежат на многократна употреба, технически издръжливи са, не съдържат или имат ограничено съдържание на материали и вещества, представляващи риск за околната среда;
- развиване на пазари за повторната употреба и рециклирането на отпадъците, образувани след крайната употреба на пусканите на пазара продукти.

Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) определя разширената отговорност на производителя, като подход за екологична политика, при който отговорността на производителя за продукта обхваща и етапа след потреблението от целия жизнен цикъл на продукта. Политиката за разширената отговорност на производителя се характеризира с:

- изместването на отговорността (физически и/или икономически, напълно или частично) във възходящ ред към производителя и извън общините;
- осигуряването на стимули на производителите, за да вземат предвид екологичните съображения при създаването на своите продукти. Докато други инструменти на политиката обикновено имат за цел изолирана точка от веригата, разширената отговорност на производителя се стреми да интегрира сигналите, свързани с екологичните характеристики на продуктите и производствените процеси в цялата продуктова верига.

ОТГОВОРНОСТ НА ДОМАКИНСТВОТА И НА ДРУГИТЕ ЛИЦА, КОИТО ГЕНЕРИРАТ БИТОВИ И ПОДОБНИ НА БИТОВИТЕ ОТПАДЪЦИ

Схемата се прилага за битовите отпадъци от домакинствата (с изключение на 6 групи масово разпространени отпадъци) и за отпадъци, подобни на битовите, които по своя характер и състав са сравними с отпадъците от домакинствата, но образувани от други източници. Подобни на битовите отпадъци се образуват най-вече от административни сгради, образователни институции, социални организации, пазари, търговски обекти, хотели и ресторанти, ателиета за услуги. В схемата попадат и строителните отпадъци от ремонтни дейности и от разрушаване на сгради, генерирани от домакинствата и други обекти в малки количества. При тази схема задължени лица са домакинствата и лицата, които образуват битови отпадъци и подобни на битовите отпадъци. Тези лица са отговорни за изхвърлянето, включително разделното събиране и изхвърляне на битовите отпадъци в определените за целта съдове и места и за заплащане на разходите за услугите по временно съхраняване, събиране, транспортиране и третиране на отпадъците в съответствие със Закона за местните данъци и такси, ЗУО и наредбите на общините за управление на отпадъците.

Другите лица, които участват в схемата, са общините, Регионалните сдружения на общини (РСО) за управление на отпадъците и фирмите или общински предприятия, на които общините възлагат една или повече дейности, свързани със събиране, транспортиране и третиране на битовите отпадъци.

В анализираната схема общините имат традиционно големи отговорности, които нарастват особено в последните години, във връзка с новите изисквания за прилагане на йерархията на управление на отпадъците. Както в ЗУО, така и в наредбите на общините за управление на отпадъците са регламентирани изискванията към задължените в схемата лица, както и глобите и санкциите за неспазване на съответните нормативни разпоредби. Контролен орган са общините чрез определени от кмета длъжностни лица или инспекторат на общината за осъществяване на контролни дейности. Задължените в схемата лица заплащат ежегодна такса за битови отпадъци, в размер определен от Общинския съвет за всяко населено място поотделно. Загубата на вторични ресурси поради закриването и рекултивацията на стари общински депа без оползотворяване на поне част от отпадъците е също слаба страна на управлението на отпадъците в схемата.

РАЗШИРЕНА ОТГОВОРНОСТ НА ПРОИЗВОДИТЕЛЯ (РОП) ОТНОСНО 6 ГРУПИ МАСОВО РАЗПРОСТРАНЕНИ ОТПАДЪЦИ (МРО)

Съгласно ЗУО „Масово разпространени отпадъци“ са отпадъци, които се образуват след употреба на продукти от многобройни източници на територията на цялата страна и поради своите характеристики изискват специално управление.

Към 2014г. в схемата за Разширена отговорност на производителя (РОП) поетапно са включени следните масово разпространени отпадъци²:

- Отпадъци от опаковки;
- Отпадъци от ИУЕЕО;
- Отпадъци от ИУМПС;
- Отпадъци от батерии и акумулатори;
- Отпадъци от гуми;
- Отпадъчни масла и нефтопродукти.

При тази схема за „Разширена отговорност на производителя“ (РОП) лицата, пускащи на пазара³ продукти, които след тяхната употреба се превръщат в МРО, са задължените по схемата лица и носят отговорност за тяхното последващо събиране и рециклиране, в съответствие с изискванията на ЗУО и специфичните наредби за всеки вид МРО.

Схемата за РОП може да се осъществи по два начина от задължените в схемата фирми:

1. Чрез колективна система, представлявана от организация за оползотворяване (ОО) на съответните МРО.
2. Индивидуално от задълженото лице (конкретна фирма), което пуска на пазара МРО.

Организации по оползотворяване (ОО) на МРО и лицата, които изпълняват индивидуално задълженията си са длъжни:

- Да получат разрешително по реда на ЗУО за осъществяване на дейността като ОО или за индивидуално изпълнение и организация на дейностите по разделно събиране, подготовка за повторна употреба, рециклиране и оползотворяване;
- Да създават и финансират системи за разделно събиране, повторна употреба, рециклиране и/или оползотворяване на съответния вид масово разпространени отпадъци;

² Съгласно ЗУО „Масово разпространени отпадъци“ са отпадъци, които се образуват след употреба на продукти от многобройни източници на територията на цялата страна и поради своите характеристики изискват специално управление.

³ Съгласно ЗУО "Пускане на пазара" е първото предоставяне на продукта на разположение на друго лице, безплатно или срещу заплащане, с цел той да бъде разпространен и/или използван на територията на Република България, както и внасянето и въвеждането на територията на Република България на продукта от дадено лице за негова собствена търговска, производствена или професионална дейност.

- Да изпълняват програмата за управление на МРО и да достигнат целите за подготовка за повторна употреба, рециклиране и друго оползотворяване;
- Да осъществяват информационни кампании за обществеността;
- За ОО на отпадъци от опаковки – задължение и да обхванат определен брой население чрез системите за разделно събиране на отпадъците, включително чрез поставяне на контейнери за разделно събиране в населените места.

Най-често отговорността по събирането на тези отпадъци и предаването им за третиране/рециклиране е, чрез възлагане на организации по оползотворяване (ООп). Общините от своя страна сключват договори за сътрудничество с организациите по оползотворяване и подпомагане на дейността им за организирано събиране на тези отпадъци от домакинствата⁴.

Общините нямат правомощия да поставят ограничения и/или да задължат производителите на продукти, след употребата на които се образуват отпадъци в тази област, като тяхната роля е да съдействат за постигането на задълженията им, в т.ч. осигуряване и определяне на местоположението на контейнерите за разделно събиране на МРО. На местно ниво могат да се извършва контрол за спазване разпоредбите на Общинските наредби за управление на отпадъците и оказване на административна помощ за спазване на законодателството. Домакинствата и различните организации, предприятия и институции, които в резултат на употребата на продукти образуват МРО, са длъжни да спазват правилата за разделно събиране и да изхвърлят отпадъците на определените за това места.

При схемата за „Разширена отговорност на производителя“ финансирането на системите за разделно събиране, рециклиране и оползотворяване на МРО се осъществява от фирмите – задължените лица в схемата, които пускат на пазара стоки, които след тяхната употреба се превръщат в МРО. В крайна сметка, това са част от производствените разходи на фирмите – задължени лица в схемата и представляват елемент от цената на съответния продукт.

Финансирането на дейностите по договорите се осъществява от организациите по оползотворяване, а общините са отговорни за съдействие при организиране на дейностите на териториите им. Организациите имат допълнителни задължения, в т.ч. да предоставят информация на общините, да финансират и осъществяват информационни кампании за широката общественост. Чрез договорите е обхванато повече от половината население в Регионалното сдружение за управление на отпадъците Разлог.

ОТГОВОРНОСТ НА ДОМАКИНСТВОТА И НА ДРУГИТЕ ЛИЦА, КОИТО ГЕНЕРИРАТ УТАЙКИ ОТ ПСОВ, В РЕЗУЛТАТ НА ОТВЕЖДАНЕТО И ПРЕЧИСТВАНЕТО НА БИТОВИ ОТПАДЪЧНИ ВОДИ

Схемата се прилага за отпадъците – утайки от ПСОВ, генерирани в резултат от отвеждането и пречистването на битови отпадъчни води от домакинствата и от други източници – юридически лица.

При тази схема лицата, които ползват услугите по отвеждане и пречистване на отпадъчните води, в т.ч. и третиране на утайките от ПСОВ, в съответствие с принципа „Замърсителят плаща“ заплащат пълните разходи за тези услуги. Задължените в схемата лица заплащат услугите чрез такса за отвеждане и пречистване на отпадъчните им води, в

⁴ Договорите сключени от общините, участващи в РСО Разлог са подробно описани в Анализ на инфраструктурата за управление на отпадъците

т.ч. и за третиране на утайките, която се изчислява на основата на количеството доведени и отведени отпадъчни води и разходите за дейността. Таксите се определят от оператора на ВиК системите на територията на общините и се регулират, и утвърждават от Държавната комисия за енергийно и водно регулиране. При ползване на външни услуги, свързани с третиране на утайките от ПСОВ на населени места, ВиК операторите са длъжни да избират изпълнители по реда на европейското и съответното национално законодателство за обществени поръчки.

ОТГОВОРНОСТ НА ПРИЧИНИТЕЛЯ И ПРИТЕЖАТЕЛЯ ЗА ОБРАЗУВАНИТЕ ОТПАДЪЦИ ЧРЕЗ ПРЯКО ЗАПЛАЩАНЕ НА УСЛУГИТЕ ПО ИЗВОЗВАНЕТО И ТРЕТИРАНЕТО ИМ В СЪТРУДНИЧЕСТВО С ОБЩИНИТЕ ОТ РСО ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ РАЗЛОГ

При тази схема производителят на определени продукти и стоки или доставчикът на дадена услуга е задълженото лице и носи отговорност за съхраняване, събиране, транспортиране и третиране на отпадъците, генерирани при производството на съответните стоки и услуги, в съответствие с нормативните изисквания. Отговорността е както за осигуряване на цялостната логистика на дейностите по управление на образуваните отпадъци, така и за финансирането на тези дейности.

Производителите и доставчиците на стоки и услуги могат да организират отговорността си относно образуваните при дейността им отпадъци:

- в собствени инсталации и съоръжения, за което трябва да притежават разрешително или регистрационен документ по ЗУО или комплексно разрешително по ЗООС, и/или
- да сключват писмен договор с лица, които имат право да извършват тези дейности с отпадъци в съответствие със ЗУО и ЗООС (т.е. да притежават разрешително или регистрационен документ по ЗУО или комплексно разрешително по ЗООС).

Лицата, с които фирмите производители на стоки и услуги са сключили договори за транспортиране и/или третиране на отпадъците им, които са следващи притежатели на отпадъците, имат същите отговорности, както лицата, които с писмен договор са им предали отпадъците.

Разглежданата схема е типичен пример за пълно прилагане на принципа „замърсителят плаща“.

Генераторите на ОСР на териториите на общините в Регион Разлог, също организират сами и финансират съхранението, извозването и последващото оползотворяване и/или обезвреждане на строителните отпадъци. Генераторите на ОСР организират сами транспортирането на строителните отпадъци до депо или инсталация за третиране (с изключение на строителните отпадъци от ремонтни дейности на домакинствата и разрушаване на сгради в малки количества по критерии, определени в ЗУО, които попадат в задълженията на органите на местното самоуправление и местната администрация).

ИКОНОМИЧЕСКИ ИНСТРУМЕНТИ И СТИМУЛИ В СЕКТОРА НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ

Икономическите инструменти в сектора на управлението на отпадъците са механизми, въведени от държавата, които правят по-изгодно за населението и бизнеса да рециклират и оползотворяват отпадъците, вместо да ги депонират. Изследванията показват, че въвеждането на такива механизми в различните европейски страни е довело до намаляване на депонираните количества отпадъци и до преминаване към по-високите нива в йерархията на управлението на отпадъците.

На базата на разгледаните схеми и форми за управление на отпадъците в общините на Регион Разлог в настоящия анализ ще бъдат анализирани икономическите инструменти, които са свързани с бюджета на общините:

- Такса – битови отпадъци (в т.ч. постъпления от таксата и разходи на общините за управление на отпадъците).
- Обезпечения за покриване на последващи разходи за затваряне на депата и отчисления за депониране на отпадъци (т.нар. отчисления по чл. 60 и чл.64 от ЗУО).

ТАКСА БИТОВИ ОТПАДЪЦИ (В Т.Ч. ПОСТЪПЛЕНИЯ ОТ ТАКСАТА И РАЗХОДИ НА ОБЩИНАТА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ)

Механизмът за финансиране изпълнението на задълженията на общините по управлението на битовите отпадъци, възложени със Закона за управление на отпадъците, е регламентиран със Закона за местните данъци и такси.

Съгласно §13а от Заключителните разпоредби на Закона за местни данъци и такси до 31.03.2017г. Министерският съвет съвместно с Националното сдружение на общините в Република България разработва методика за изготвяне на план-сметката с необходимите разходи за дейностите и за видовете основи, които служат за определяне размера на таксата за битови отпадъци, и внася в Народното събрание проект за изменение на чл. 66 и 67. В тази връзка е изготвен Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за местните данъци и такси (ЗМДТ). Предложените промени в ЗИД на ЗМДТ целят справедливо определяне на таксата за битови отпадъци, спазване на принципа „замърсителят плаща“, въвеждане на единна методология за определяне на разходите, които формират таксата за битови отпадъци, осигуряване на публичност и прозрачност чрез задължението за провеждане на обществени консултации при определянето на разходите, формиращи таксата и опазване на околната среда. Предвижда се размерът на таксата за битови отпадъци за всяко задължено лице да се определя, като разходите за сметка на таксата за битови отпадъци за текущата година от план-сметката се разпределят по начин в зависимост от приетите от Общинския съвет основи, т.е. показателите, на базата на които се разпределят разходите за сметка на таксата за битови отпадъци от одобрената план-сметка към задължените лица. Водеща основа за определяне на размера на таксата за битови отпадъци е предвидено да бъде количеството на битовите отпадъци, като е необходимо местните власти да предприемат адекватни мерки за въвеждане на принципа „замърсителят плаща“. Заплащането на такса, чийто размер е определен на база, различна от количеството на изхвърлените отпадъци, на практика не създава стимул на населението да изхвърля по-малко количество отпадъци.

В проекта на *Методиката за изготвяне на план-сметка с необходимите разходи за дейностите и за видовете основи, които служат за определяне на таксата за битови отпадъци* се цели максимално отчитане на реалното количество генерирани отпадъци от всеки ползвател, като се предлагат няколко варианта за определянето ѝ, като всяка община трябва да прецени кой метод е най-рационален за нея и да разработи вътрешна методика за прилагането и функционирането му. Основите за изчисляване на размера на таксата за битови отпадъци, които общинският съвет може да приеме са:

- Определяне на количеството битови отпадъци на база брой на заявените от лицето контейнери за текущата година, както и броя на ползвателите на услугата;
- Индивидуално измерено количество битови отпадъци за имота – чрез торби с определена вместимост, предоставени от общината, или чрез стикери, залепени върху торби на лицата;

- Количество битови отпадъци за имота, определено съобразно броя и вместимостта на необходимите съдове за съхранение;
- Брой ползватели на услугата в имота или натурален показател използвано количество вода в имота;
- Комбиниран подход на база количество битови отпадъци и брой на ползватели на услугата в имота или натурален показател използвано количество вода в имота.

Съгласно чл.66, ал.1 от ЗМДТ (Обн. ДВ. бр.117 от 10.12.1997г., посл. доп. ДВ. бр.32 от 22.04.2016г.), такса битови отпадъци се определя в годишен размер за всяко населено място с решение на Общинския съвет въз основа на одобрена план-сметка за всяка дейност, включваща необходимите разходи за:

1. осигуряване на съдове за съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други;
2. събиране, включително разделно, на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за третирането им;
3. проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, включително отчисленията по чл. 60 и 64 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО);
4. почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване.

Ежегодно се разработва предложение за размер на такса битови отпадъци въз основа на годишна план-сметка за дейностите по сметосъбиране и сметоизвозване, обезвреждане на битовите отпадъци в депа или други съоръжения, поддържане чистотата на териториите за обществено ползване. План-сметка за приходите от такса битови отпадъци и разходите за дейностите по събиране, извозване и обезвреждане на битови отпадъци, както и за почистване на обществени територии и размера на такса битови отпадъци се одобрява от Общински съвет. В срок до 30 октомври на предходната година, съгласно разпоредбите на чл.63, ал.2 от ЗМДТ (ДВ., бр.117/1997г., доп. ДВ. бр.32/22.04.2016г.), се изготвя заповед за определяне границите на районите, в които ще се извършва организирано сметосъбиране и сметоизвозване, вида на предлаганите услуги и честотата на сметоизвозване за предстоящата година. Заповедта се издава от Кмета на общината и се обявява публично до 31 октомври на предходната година.

Постъпленията от таксата имат целеви характер и не могат да се изразходват за финансиране на други публични услуги, предоставяни от общините. Целта на таксата битови отпадъци е прилагане на принципа „замърсителят плаща“, чието непълно прилагане е съществен недостатък, поради начина на формиране на таксата⁵. Размерът на таксата се определя за всяка услуга поотделно.

Информация за постъпленията от такса битови отпадъци и разходите за управление на отпадъците по групи разходи се събира и обобщава на общинско ниво. В следващата таблица са представени приходите от постъпилите в общинските бюджети такса битови отпадъци в общините от Регион Разлог. Трябва да се отбележи, че приходите от такса битови отпадъци в общинския бюджет се използват изцяло за финансиране на дейности и

⁵ Начина и подхода за определяне на такса битови отпадъци в общините, от РСО Разлог, на база нормативните наредби, приети от общинските съвети на общините, са разгледани в Анализ на действащите нормативни и програмни документи в контекста на правата и задълженията на общините по управление на отпадъците.

проекти, свързани с битовите отпадъци, като се покриват всички разходи свързани с управлението на отпадъците. Към момента е налично добро планиране на средствата от такса битови отпадъци и разходването им е съобразено с потребностите.

Таблица 6-01: Приходи от такса битови отпадъци в контекста на общинските бюджети в РСО Разлог

Община	Общо приходи от такса битови отпадъци (лв.)							
	2009г	2010г.	2011г.	2012г.	2013г.	2014г.	2015г.	2016г.
Разлог	579985	633575	891015	650588	1039394	1426830	1279438	1485250
Банско	3280232	3361881	2673902	3454657	3329387	2926834	*	*
Белица	151 295	161 860	196 841	188 813	186 365	187 025	168 020	192 897
Якоруда	*	*	145382	154 587	174 832	179 015	191 893	169 677

Забележка:

*няма данни

Източник: ОбА

За общините в региона е валидна наблюдаваната във всички общини ситуация, при която делът на платените от бизнеса средства за такса-битови отпадъци е по-голям от този на домакинствата. Съгласно данни обобщени от Анкетно проучване, проведено за целите на разработването на НПУО 2014-2020 г. и Национален статистически институт, населението в страната заплаща около 0.5% от дохода си за услуги, свързани с такса битови отпадъци. В същото време съществува значителна диференциация в доходите на домакинствата в регионален разрез, както и според критерия градско и селско население. Тази диференциация следва да се има предвид при решаването на бъдещото развитие на услугите, свързани с управление на отпадъците.

Цената за третиране на тон отпадък, постъпил в Регионалната система за управление на отпадъците, е еднаква за всички членове на Регионалното сдружение и в нея не може да бъде калкулирана печалба за сдружението. Община, неучастваща в Регионалната система за управление на отпадъците, може да ползва същата или друга такава при условия и цени, определени от съответното Регионално сдружение.

Определената такса за третиране на тон отпадък, постъпил в регионалната система за управление на отпадъците – Регион Разлог, еднаква за всички членове на Регионалното сдружение за общините Разлог, Банско, Белица и Якоруда е 48лв./т.

Освен приходите, важно значение за оценка на управлението на отпадъците имат и правените от общините разходи, както и съотношенията между приходите и разходите, свързани с тази дейност.

Таблица 6-02: Разходи за управление на отпадъците в контекста на общинските бюджети в РСО Разлог

Община	Общо разходи от такса битови отпадъци (лв.)							
	2009г	2010г.	2011г.	2012г.	2013г.	2014г.	2015г.	2016г.
Разлог	847 928	735 008	933 580	837 407	694 329	641 153	678 796	1 272 146
Банско	1069568	910829	1580748	1796549	1358281	1067262	*	*
Белица	305 631	478 863	132 890	166 390	168 243	201 537	234 256	145 475
Якоруда	*	*	202368	236657	826700	182730	199818	276221

Забележка:

*няма данни

Източник: ОбА

В случаите, когато дейността се осъществява от общинско предприятие или структурно звено на общината, формирането на разходите за дейностите с отпадъци е обект на непрекъснат отчет пред и контрол от страна на общинските съвети, както и от АДФИ и от Сметната палата. В ЗМДТ има точно описание за определяне на разходите за битови отпадъци, на основата на които се подготвят план-сметките за необходимите разходи за следващата календарна година, което е основа за определяне на таксата битови отпадъци.

Понастоящем, общините разпределят приходите си от такса смет в няколко групи разходи за управление на отпадъците: както следва:

- Закупуване на съдове за битови отпадъци
- Сметосъбиране и сметоизвозване на битови отпадъци
- Проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депа за битови отпадъци
- Саниране, закриване и рекултивация на стари замърсявания
- Зимно и лятно почистване

Като цяло най-голям дял има сметосъбирането и сметоизвозването. Друга голяма част от събраните средства се изразходват за зимно и лятно почистване и поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депа за битови отпадъци.

Разходите, свързани с поддържането на дейностите по управление на отпадъците ще се увеличават през годините, вследствие на променената нормативна уредба, касаеща управлението на отпадъците и въвеждането на нови методи и технологии за третирането им.

Значителна информация за оценка на системата за управление на отпадъците дава анализът на съотношението между приходи и разходи, свързани с тази дейност.

Таблица 6-03: Покритие на приходите за управление на отпадъците в общините с разходите от такса битови отпадъци

Община	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Разлог	0.68	0.86	0.95	0.77	1.49	2.22	1.88	1.17
Банско	3.07	3.69	1.69	1.92	2.45	2.74	*	*
Белица	0.49	0.34	1.48	1.13	1.11	0.93	0.72	1.32
Якоруда	*	*	0.72	0.65	0.21	0.98	0.96	0.61

Забележка:

*няма данни

Предвид наличните данни и целевия характер на приходите от такса битови отпадъци, и невъзможността те да бъдат изразходвани за услуги различни от тези, свързани с управлението на отпадъците, можем да направим заключението, че не всички общини в региона събират повече постъпления от такса битови отпадъци, отколкото изразходват като разходи за управлението на отпадъците. За разглеждания период в Община Якоруда, приходите постъпили от такса битови отпадъци не са достатъчни за покриване на извършените разходи за управление на същите. Различен е случая с Община Банско, където приходите от такса битови отпадъци през годините са над средствата изразходвани като разходи за управление на отпадъците за съответната година.

Трябва да се отбележи, че използваните за изчисляването на показателя приходи от такса битови отпадъци не съдържат размера на отчисленията по чл.60 и чл. 64 от ЗУО, които общините включват в план-сметките си при определяне размера на таксата. Тези отчисления се отчитат със знак (-) в друг бюджетен параграф.

Независимо от допълнителните дейности, които се въвеждат и планираните за въвеждане с регионалната система – компостиране, а в бъдеще сепариране, третиране на строителни отпадъци и др., направените в тази връзка разходи ще се компенсират от цялостното намаляване на количеството отпадъци, които ще се транспортират за крайно обезвреждане на депо, както и от реализацията на разделно събраните оползотворими компоненти. Така сложилата се ситуация позволява вземането на управленски решения, които да са оптимални за решаване на дългосрочните нужди на жителите на общините. Не трябва да се забравя обаче, че дейностите по управление на отпадъците следва да се покриват изцяло с таксата за битови отпадъци, включително и изплащането на взети кредити изразходвани за дейността.

ОБЕЗПЕЧЕНИЯ ЗА ПОКРИВАНЕ НА ПОСЛЕДВАЩИ РАЗХОДИ ЗА ЗАТВАРЯНЕ НА ДЕПАТА И ОТЧИСЛЕНИЯ ЗА ДЕПониРАНЕ НА ОТПАДЪЦИ (Т.НАР. ОТЧИСЛЕНИЯ ПО ЧЛ. 60 И ЧЛ.64 ОТ ЗУО)

Този финансов инструмент се прилага в страната от 1 януари 2011г. съгласно действащия по това време Закон за управление на отпадъците. Новият Закон за управление на отпадъците (Обн., ДВ, бр. 53 от 13.07.2012 г., в сила от 13.07.2012г.), с разпоредбите на чл.60 и чл.64., отново въведе този финансов инструмент.

Обезпечения по чл.60 от ЗУО

Те се правят за всеки тон депониран отпадък. Целта на обезпеченията е в периода на експлоатация на съответното депо да се акумулира финансов ресурс, който собственикът на депото да използва за неговото закриване и рекултивация, след изчерпване на капацитета му. Задължението за обезпеченията по чл.60 се отнася и за общините, в случаите, в които те се явяват собственици на депо за отпадъци, независимо дали става въпрос за битови, строителни или опасни отпадъци.

Размерът на обезпеченията за закриване и следексплоатационни грижи на площадката на депото се определя от собственика на депото (общината) в левове на тон депонирани отпадъци въз основа на инвестиционния проект и/или проекта за рекултивация по формули, представени в приложението към Наредба № 7/2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изискванг при депониране на отпадъци. Обезпеченията се превеждат ежемесечно по банкова сметка за чужди средства на РИОСВ, на чиято територия се намира депото.

Размерът на обезпеченията на тон отпадък се актуализира от общината собственик на депото на всеки три години в съответствие с индекса на потребителските цени, публикуван от НСИ, и/или при промяна в параметрите за определянето му, която води до изменение от над 15% от първоначално определения размер на отчисленията за тон депониран отпадък. В случай, че събраните средства в сметката в РИОСВ на общината са недостатъчни за приключване на дейностите по закриване и следексплоатационни грижи на площадката на депото, общината осигурява остатъка от средствата. Когато след приключване на дейностите по закриване и следексплоатационни грижи на площадката на депото останат средства на общината в сметката в РИОСВ, същите подлежат на възстановяване на общината за извършване на дейности по управление на отпадъците.

Отчисления по чл.64 от ЗУО (екотакса за депониране)

Тези отчисления се правят за всеки тон депонирани отпадъци с цел натрупване на средства както за изграждане на нови съоръжения за третиране на битови и строителни отпадъци, осигуряващи изпълнение от общините на нормативните изисквания, така и за извършването на последващи експлоатационни разходи, свързани с изградените съоръжения и инсталации за рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци.

Целта на отчисленията като икономически инструмент е да стимулират общините да намалят количествата на депонираните отпадъци за сметка на рециклираните и оползотворени отпадъци и да се натрупат средства за изграждане на инфраструктура за третиране на отпадъците. В случаите, в които дадено депо за отпадъци се използва от няколко общини на регионален принцип, то отчисленията се внасят пропорционално на количествата депонирани отпадъци.

В Наредба № 7/2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изискван при депониране на отпадъци, размерът на отчисленията по чл. 64 от ЗУО за всеки тон депониран отпадък са ясно определени по години, като всяка година нарастват, както следва:

Таблица 6-04.

година										
2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	всяка следваща година
мерна единица, лв/т										
3	9	15	22	28	36	40	45	57	95	95

Съществен икономически стимул за достигане на целите от общините е освобождаването от отчисленията за депониране. Целта на отчисленията е да се намали количеството на депонираните отпадъци и да се насърчи тяхното рециклиране и оползотворяване. Ако общините изпълнят двата вида цели повторна употреба и рециклиране и намаляване количеството на депонирани биоразградими отпадъци, те се освобождават 100% от заплащане на отчисленията за депониране. При неизпълнение на изискванията за осигуряване от общините на площадки за предаване на разделно събрани отпадъци до средата на 2014 г. таксите за депониране се увеличават с 15%. Ако общините депонират битови отпадъци на депа, които не отговарят на нормативните изисквания, таксата за депониране се заплаща в двоен размер.

С въвеждане и експлоатация на сепарираща инсталация на Регионалното депо за неопасни отпадъци Разлог, тенденцията е направените в тази връзка разходи да се компенсират от цялостното намаляне на количеството отпадъци, които ще се транспортират за крайно обезвреждане на депо, както и от реализацията на разделно събраните оползотворими компоненти.

Таблица 6-05: Отчисления по чл. 60 и чл.64 от ЗУО за периода 2012-2016г.

Общини	Отчисления	2012	2013	2014	2015	2016
Разлог	Отчисления по чл.60, ал.1 от ЗУО	60 000	60 000	64 000	58 100	13 729
	Отчисления по чл.64, ал.1 от ЗУО	90 000	150 000	350 000	106500	295 399
Банско	Отчисления по чл.64, ал.1 от ЗУО	51 268	101 617	74 967	91 302	127 155
Белица	Отчисления по чл.64, ал.1 от ЗУО	25878	51203	38518	50828	58 109
Якоруда	Отчисления по чл.64, ал.1 от ЗУО	13335	24108	48260	27139	61 787

ОСНОВНИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

✓ Важна задача пред Регионалните сдружения на общините за управление на отпадъците е да подготвят проекти за кандидатстване по програми за финансиране, за доизграждане на интегрирани системи за управление на отпадъците в региона, което ще им помогне за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на битовите отпадъци. Регионалната система за управление на отпадъците регион Разлог не разполага с осигурена инсталация и съоръжения за сепариране на рециклируеми отпадъци, поради което се налага да бъдат предприети действия за осигуряване на необходимата инфраструктура. Необходимо е регионалното сдружение на общините за управление на отпадъците Разлог да проучи възможностите за финансиране за доизграждане на интегрираната регионална система за управление на отпадъците, в т.ч. изграждане на сепарираща инсталация и осигуряване на инфраструктура за строителните отпадъци. Друга възможност за предоставяне на финансиране са натрупаните средства от отчисления за депониране на отпадъци и съдействие от РИОСВ за навременно получаване на средствата за целта, включително за сформирание на екип за подготовка и координация на дейностите, като част от звената за подпомагане на дейността на Регионалното сдружение;

✓ Предизвикателството пред Регионалното сдружение е да се анализират и вземат решения за разпределението на ангажиментите между общините, участващи в сдружението, за постигане на целите за рециклиране на отпадъците от хартия, метал, пластмаса и стъкло; за постигане на целите за намаляване на депонираните биоразградими отпадъци по ЗУО;

✓ Приходите, събрани от такса битови отпадъци към момента не са достатъчни и не покриват всички необходими разходи за дейностите по управление на отпадъците в Община Якоруда. В останалите общини се отчита редуване на покриваемостта на приходите от такса битови отпадъци с разходите за управление на отпадъците. Единствено в Община Банско за целия период 2009-2014г. постъпленията от такса битови отпадъци, са достатъчни и покриват всички предоставяни услуги, свързани с управлението на отпадъците;

✓ Дейностите, подпомагани от общините на принципа „разширена отговорност на производителя” не са обхванати изцяло. Има необхванати потоци от масово разпространените отпадъци, които остават извън системата за разделно събиране на МРО на териториите на общините. Необходимо е да се търси съдействие за организиране на тези дейности, чрез сключване на договори с организации по оползотворяване или други лица, притежаващи разрешително съгласно ЗУО, с цел обхващане на всички образувани от домакинствата масово разпространени отпадъци;

✓ Финансирането на дейностите с отпадъците, се извършва и посредством въведените отчисления, които общините заплащат по реда на ЗУО. Натрупаната сума може да се изразходва за дейности, свързани с предстояща рекултивация на депа и следексплоатационни разходи на депата. Въвеждането на отчисления за натрупване в общините на средства за последваща рекултивация и мониторинг на депата за отпадъци се доближава в по-голяма степен до прилагане на принципа „замърсителят плаща”;

✓ Относно правно-организационните форми, които общините използват за извършване на дейностите по сметосъбиране, вкл. разделно, сметоизвозване и последващо оползотворяване или депониране на битовите отпадъци, общините в Регион Разлог разчитат на изпълнители, избрани по реда на Закона за обществените поръчки. Това е и

най-често срещаната форма за извършването на тези дейности при различните по големина общини;

✓ Публикуване на интернет страниците на общините детайлните план-сметки за разходите на общините, на основата на които се определя таксата битови отпадъци, по елементи на разходите и видовете дейности, както е предвидено в ЗУО и ЗМДТ и отчета за разходите за управление на БО за предходната година спрямо одобрената план-сметка.